

самих учасників зобов'язання без втручання третього суб'єкта» [3, с. 204]. «... Повернення сторін у попередній стан відбувається внаслідок особливостей їх взаємовідносин, а не тому, що він пов'язаний з певними діями третьої особи» [3, с. 205]. В регресному зобов'язанні, як і в будь-якому іншому зобов'язанні, є дві сторони, але наявність третьої особи є обов'язковою. І саме поведінка третьої особи в якійсь мірі визначає взаємовідносини між регредієнтом і регресатом.

Таким чином, враховуючи все вищевикладене, незважаючи на загальну подібність між реституцією та регресом, можемо стверджувати, що це дві абсолютно різні категорії, і в разі, де застосовується регрес, не можна застосовувати реституцію.

#### *Список використаних джерел*

1. Римское частное право: учебник / под ред. И.Б. Новицкого, И.С. Перетерского. - М.: Юриспруденция, 1999. - 512 с.
2. Цивільне право України: підручник / Є.О. Харитонов, Н.О. Саниахметова. - К.: Істина, 2003. - 776 с.
3. Юдельсон К.С. Основные проблемы права регресса в советском гражданском праве // Ученые труды. Ученые труды ВШОН. - М.: Юрид. изд-во МИУ СССР, 1947, Вып. 9. - С. 178-238.

### **ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯДЕРНОГО СТРАХУВАННЯ**

**Матвєєнко Тетяна Євгенівна**, здобувач кафедри цивільно-правових дисциплін ННПП НАВС

*Науковий керівник:* кандидат юридичних наук, професор, професор кафедри цивільно-правових дисциплін ННПП НАВС *Гопанчук В.С.*

Особливості сучасного етапу європейської інтеграції України полягають у створенні необхідних передумов для набуття такого членства.

Актуальність представленого дослідження зумовлена тим, що не дивлячись на наявність в Україні великої кількості атомних електростанцій (Україна посідає восьме місце у світі та п'яте в Європі за величиною встановленої потужності атомної енергетики. Ядерна енергетика є базовою складовою енергозабезпечення країни, її частка в загальному обсязі електроенергії, що виробляється в країні, сягає 50%, і за цим показником Україна входить в групу лідерів), а незабаром може з'явитися ще сім нових атомних станцій, залишаються маловивченими міжнародне законодавство та міжнародний досвід в галузі страхування ядерних ризиків, можливість їх адаптації до сучасних українських умов, що значно гальмує як подальший розвиток національної системи ядерного страхування так і омріяне Україною членство у Європейському Співтоваристві.

Сьогодні Україна має імідж держави, яка не тільки намагається ліквідувати наслідки страшної техногенної катастрофи, а й з оптимізмом дивиться у майбутнє. Це знайшло відображення і в «Енергетичній стратегії України на період до 2030 року», яка затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.07.2006 р. № 436-р «Про затвердження плану заходів на 2006-2010 роки щодо реалізації Енергетичної стратегії України на період до 2030 року». Ядерна безпека у цій сфері займає першу позицію, оскільки ядерні ризики та ядерні аварії мають транскордонний характер. Проте, як повідомляють ЗМІ, за дорученням енергетичного міністерства України фахівці київського інституту «Енергопроект» склали нову атомну карту країни. Але, згідно з енергетичною стратегією України, це зовсім не скасовує зведення до 2030 року нових атомних станцій. Так само, як стратегії розвитку атомної енергетики Сполучених Штатів

Америки, Російської Федерації, Фінляндії, Франції та інших країн, Енергетична стратегія України передбачає збільшення енергетичних потужностей за рахунок будівництва нових ядерних енергоблоків. Такий активний розвиток сфери використання ядерної енергії в Україні ставить перед державним регулюванням безпеки підвищені вимоги в усіх сферах захисту – персоналу, населення, пацієнтів, навколишнього природного середовища.

У зв'язку з цим важливе значення має вивчення і залучення міжнародного досвіду правового регулювання ядерного страхування.

Правові відносини з ядерного страхування, ґрунтуючись на загальних нормах страхового права, регулюються спеціальними нормами, які містяться в міжнародних ядерних конвенціях та національному ядерному законодавстві.

Основною метою міжнародного співробітництва в галузі ядерного страхування є запобігання ядерних аварій, локалізація їхніх наслідків, взаємна допомога в надзвичайній ситуації.

Перші кроки з міжнародно-правового регулювання питань страхування, відповідальності за ядерну шкоду зроблені 29 липня 1960 року, коли була прийнята Паризька конвенція про відповідальність перед третьою стороною у сфері ядерної енергії. Учасниками цієї регіональної конвенції є країни Західної Європи: Бельгія, Великобританія, Данія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Греція, Італія, Норвегія, Нідерланди, Португалія, Швеція, Туреччина. Конвенція розроблялася з урахуванням необхідності забезпечення достатньої та справедливої компенсації потерпілим у результаті ядерного інциденту й усунення обмежень на подальший розвиток використання атомної енергії в мирних цілях.

31 грудня 1963 року зазначену конвенцію доповнила Брюссельська додаткова конвенція, яка забезпечувала потерпілим від ядерних інцидентів додаткову компенсацію з державних фондів країн учасниць Паризької конвенції.

21 травня цього ж року (1963) прийнята Віденська конвенція про цивільну відповідальність за ядерну шкоду (ратифікована Україною 12 липня 1996 року). Протокол про внесення змін до Віденської конвенції 1963 року, підписаний у Відні 12 вересня 1997 року. Спільний протокол про застосування Паризької та Віденської конвенцій прийнятий у вересні 1988 року у Відні на Міжнародній конференції. Цей протокол розширив застосування обох конвенцій, що забезпечує захист потерпілих, які мешкають на території країн-учасниць однієї з конвенцій.

25 травня 1965 року була прийнята Брюссельська конвенція про відповідальність операторів ядерних суден.

17 грудня 1971 року була прийнята Брюссельська конвенція про цивільну відповідальність у сфері морських перевезень ядерних матеріалів. Вищезазначені джерела міжнародного законодавства є найбільш відомим в сфері фінансового забезпечення відшкодування ядерної шкоди якими передбачена можливість застосування різних форм фінансового забезпечення відшкодування ядерної шкоди. Проте, як слушно зазначає Ю.М.Крупка, найбільш поширеною формою фінансового забезпечення є страхування, представлене у вигляді страхового полісу. На користь страхування виступає авторитет давніх, усталених традицій страхової справи, розвинутість юридичного й організаційного компонентів інфраструктури страхування [1, с. 169].

Таким чином, все вищезазначене дозволяє припустити, що державна політика, правові, організаційні та наукові заходи, що провадяться в Україні стосовно забезпечення ядерного страхування, ядерної безпеки та

підвищення її рівня, створюють необхідні передумови щодо членства у Євросоюзі.

*Список використаних джерел:*

Крупка Ю.М. Правове регулювання ядерного страхування (міжнародний аспект) / Ю.М. Крупка // Університетські наукові записки, — 2005. — № 1-2-(13-14) — С. 166-171.

## **РЕАЛІЗАЦІЯ СПАДКОВИХ ПРАВ: ДЕЯКІ ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ**

**Предчук Тетяна Василівна**, здобувач кафедри цивільного права і процесу НАВС.

*Науковий керівник:* кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри цивільного права і процесу НАВС *Лов'як О.О.*

Рівень забезпечення механізму реалізації прав людини й громадянина, спадкових у тому числі, безпосередньо залежить від рівня розвитку суспільства та відображає конкретну стадію розвитку людства взагалі. Враховуючи становлення й поступальний історичний розвиток спадкових відносин, зазначимо, що їх витоки практичного здійснення спадкових прав слід шукати ще у найдавніших суспільствах.

Екскурс до джерел цивільного права свідчить про те, що норми спадкового права вперше були закріплені в Законах Хамурапі (приблизно в 1750 роках до н.е.), де вказувалось, що після смерті батьків до спадкування закликалися їх сини, між якими спадкове майно ділилось порівну. При цьому, батько мав право зменшити частку спадщини одного спадкоємця за рахунок іншого. Якщо у спадкодавця були доньки, то спадкоємці зобов'язувалися їх забезпечувати. Якщо в сім'ї були одні доньки, вони також мали право на спадщину [3, с. 153 - 154; 14, с. 104 - 105].

Безперечно, що особливе значення для подальшого розвитку спадкового права є рівень забезпечення спадкових прав у цивільному праві Римської імперії. Так, у римському цивільному праві момент прийняття та набуття спадщини встановлювався залежно від категорій спадкоємців. Для *sui heredes* та призначених спадкоємцями за заповітами рабів час відкриття спадщини *delatio hereditatis* одночасно був моментом виникнення спадкування. Окрім того, ні *sui heredes*, ні раби не мали права відмовитися від спадкування. Для *sui heredes* це пояснювалось тим, що вони фактично вступали в управління своїм майном, а для рабів – наслідком їх правового статусу: призначення спадкоємцем означало одночасно звільнення раба та покладання на нього спадку. Всі інші спадкоємці були *extranei heredes*, для яких відкриття спадщини означало альтернативне право на прийняття спадщини (*aditio* або *acquisitio hereditatis*), яким вони мали право й не скористатися [6, с. 193].

Загалом вже в римському цивільному праві прийняття спадщини не було суто механічною процедурою. Вимагалось виконання особливих правил прийняття спадщини, які б виражали прямо та однозначно волю спадкоємця вступити в права спадкування та прийняти усі пов'язані зі спадкуванням зобов'язання. Стосовно другої категорії спадкоємців (окрім *sui heredes* та рабів), які могли обирати, прийняти спадщину чи ні, так званої категорії тих, хто мав «право на роздуми», вони зобов'язані були реалізувати своє право на прийняття спадщини спеціальним актом або іншими діями, які б свідчили про прийняття спадщини (урочиста заява про прийняття, фактичний вступ в управління майном, використання, укладання угод, пов'язаних зі спадковим майном тощо) [7, с. 70].

Не акцентуючи увагу на конкретних положеннях римського спадкового права, що безперечно, може бути об'єктом самостійного дослідження, зазначимо лише той факт, що, враховуючи той рівень суспільних відносин,